

KRISTIN HARMEL

DE SNEEUWBOL
KORT VERHAAL

Van de schrijfster van *Zolang er sterren aan de hemel staan*
een kort verhaal over een prille liefde in Parijs en de kracht
van hoop in donkere tijden.

Wil je op de hoogte worden gehouden van de romans van
Orlando uitgevers? Meld je dan aan voor onze nieuwsbrief
via www.orlandouitgevers.nl.

KRISTIN HARMEL

De sneeuwbol

ORLANDO
uitgevers

Copyright © 2013 Kristin Harmel
Oorspronkelijke titel *The Snow Globe*
Vertaald door Anke ten Doeschate
Copyright Nederlandse uitgave © 2013
Orlando uitgevers, een onderdeel van
De Arbeiderspers | A.W. Bruna Uitgevers, Utrecht

ISBN 978 90 449 7073 9

www.orlandouitgevers.nl
www.leescluborlando.nl

De duisternis viel snel, veel te snel in, terwijl de jongen in de Jardin du Luxembourg onder zijn lievelingsstandbeeld stond dat door dwarrelende sneeuwvlokken werd omhuld. Hij keek naar het standbeeld en bewonderde voor de zoveelste keer de manier waarop ze haar fakkel hooghield. Ze was het zusje van het Amerikaanse Vrijheidsbeeld dat hij op een dag met eigen ogen hoopte te zien. ‘*Liberté*,’ zei de jongen zachtjes, en hij stelde zich, zoals wel vaker, voor dat ze een engel was die was gestuurd om zijn stad te beschermen. Het woord lag zoet op zijn tong, zoeter dan hij zich kon herinneren van voorgaande keren, omdat hij toen nog niet had geweten dat vrijheid iets was wat je moest koesteren.

Hij keek naar de donker wordende hemel. Over een tijdje zou het blauwe uur, *l’heure bleue*, aanbreken, het moment van de dag waar hij naar uitkeek maar dat hij tegelijkertijd verfoeide. Hij hield van de kleur die de hemel aannam als op dat moment water, lucht en hemel één werden in de avondschemering. Eerst zou de lucht in het westen paars, karmozijnrood en donkeroranje worden. Daarna zou hij een diepe, fluweelblauwe kleur aannemen, waarna het licht in de wereld uitdoofde. De hemel zou dan worden bespikkeld door een miljoen sterretjes. Hij stelde zich voor dat in het oneindige heelal er ontelbaar veel vrijheidsbeel-

den waren zoals deze hier in Parijs. De sterren waren dan hun fakkels van vrijheid die reizigers welkom heetten. Maar l'heure bleue was ook het tijdstip waarop de avondklok inging, waardoor de jongen eraan werd herinnerd dat hij niet langer zelf kon beschikken over zijn minuten, uren en dagen. Terwijl de sneeuw stilletjes naar beneden dwarrelde, deed de donker wordende hemel de jongen denken aan de koepel van de sneeuwbol die hij vorig jaar had gekregen van zijn grootvader, vlak voordat die was overleden. Terwijl de sneeuwvlokjes om hem heen dansten, uit de hemel neerdalend als verdwaalde sterretjes, stelde de jongen zich voor dat hij zich in een wereld van glas bevond en dat alle mensen van wie hij hield bij hem waren in die veilige luchtbel.

In de verte hoorde hij geschreeuw, de knal van een gewerschot, en vervolgens stilte. Hij keek op zijn horloge. Het werd al laat. Hij wist dat hij hier nu niet meer zou moeten zijn. De avondklok ging bijna in en hij zou zich moeten haasten om nog op tijd thuis te zijn. Maar het was de laatste avond van zijn jeugd en het voelde goed om die stomme regeltjes een laatste keer aan zijn laars te lappen en net te doen alsof hij zich geen zorgen hoefde te maken om de consequenties. Morgen zou hij zestien jaar worden. 'Dan word je een man,' had zijn vader vanochtend nog gezegd, terwijl hij hem een klap op zijn schouder had gegeven. Hij had erbij geglimlacht, maar zijn ogen hadden niet meegedaan.

Misschien kwam dat doordat de jongen al een man was, iets wat zijn vader maar al te goed beseftte. Onschuld viel niet te bewaren. Met het uitbreken van oorlog was er een eind gekomen aan zijn kindertijd.

Parijs was in juni in handen van de nazi's gevallen. De

eerste paar maanden had het geleken alsof de wereld had stilgestaan. De jongen en zijn familie hadden geweten dat er iets duisters dreigde en alle inwoners van de stad hadden collectief hun adem ingehouden. De zomer ging over in de herfst en het schitterende groen maakte plaats voor fel-oranje. In september werd de eerste verordening over de separatie van de joden uitgevaardigd. In oktober moesten de jongen en zijn familie zich als joods registreren. ‘Dit is niet best,’ had de vader van de jongen gezegd. ‘Helemaal niet best.’

‘Ze willen ons vast alleen maar in kaart brengen,’ had de moeder van de jongen met licht trillende stem uitgebracht.

‘Dat is het niet alleen,’ had zijn vader gezegd, zo zachtjes dat het jongere zusje van de jongen niets van het dreigende gevaar had meegekregen. Maar de jongen had het wel gehoord en begrepen wat zijn vader had bedoeld toen hij zei: ‘Je weet toch wat ze in het oosten met de joden doen. Het is slechts een kwestie van tijd.’

‘Dat zal wel meevallen,’ had zijn moeder gezegd, maar haar stem had niet zo zelfverzekerd geklonken als anders en toen ze zich had omgedraaid om zich weer op haar naaiwerk te concentreren, had de jongen tranen in haar ogen gezien.

Parijs was veranderd. Het gevaar hing als een naderend onweer in de lucht. De mensen lachten niet meer en als je joods was, ontweken ze je blik. De jongen begreep niet hoe één decreet van de nazi's de denkwijze van een heel volk kon veranderen. Maar hij wist ook dat angst rare dingen met mensen deed. Als het geloof in de toekomst begon weg te vallen, bleef alleen de angst in het heden over.

De jongen keek weer op zijn horloge. Hij moest nu echt gaan. Uitgerekend op dat moment zag hij haar.

In de lange schaduw van zijn zo dierbare standbeeld liep een mooi meisje dat ongeveer even oud moest zijn als hij. Ze had een jongetje van een jaar of negen aan de hand en fluisterde iets tegen hem. Zelfs van een afstandje, vanaf de overzijde van het perk waarin het standbeeld stond, was hij geraakt door haar schoonheid. Ze had grote ogen die de kleur van leisteel hadden en bruin, golvend haar. Haar wangen waren roze van de kou en haar glimlach wekte de indruk alsof ze alle problemen van de hele wereld kon wegnemen.

Hij staarde gebiologeerd naar haar totdat ze opkeek en zijn blik beantwoordde. Op dat moment stond de wereld stil.

De schemering vorderde niet meer. De sneeuw viel niet meer neer. De aarde stopte met draaien.

‘Hallo,’ zei de jongen. Hij meende dat in elk geval gezegd te hebben, maar beseftte tegelijkertijd dat er geen geluid uit zijn mond was gekomen en zijn lippen geen woord hadden gevormd. Dit was hem nog nooit overkomen en hij vond het maar vreemd. Hij probeerde het nog een keer, maar voordat hij iets had gezegd, begon het jongetje te praten. ‘Waarom zijn we blijven staan?’ vroeg hij, terwijl hij aan de hand van het meisje trok. Het meisje bukte en glimlachte. Haar woorden, die over het perkje heen naar de jongen zweefden, klonken als muziek. ‘We zijn blijven staan omdat het erg belangrijk is dat je begrijpt dat mensen vrij kunnen zijn op de plek waar het echte Vrijheidsbeeld staat,’ zei het meisje, wijzend naar het standbeeld. Het hart van de jongen maakte een sprongetje en werd opgetild door de melodie van haar woorden. ‘In de Verenigde Staten bepaalt religie niet wie je bent,’ vervolgde ze. ‘Daar zien ze dat slechts als een stukje van jou. Niemand zal erom

veroordeeld worden. Op een dag ga ik ernaartoe, Alain, en dan zal ik jou meenemen.'

Voordat de jongen wist wat hij deed, liep hij al door het perk naar het mooie meisje dat weer naar hem opkeek, zijn ogen zocht en zijn blik deze keer vasthield. Het jongetje dat Alain heette zag met een verbaasd blik hoe hij op hen afkwam. Misschien voelde hij hoe de lucht om hen heen knetterde, de vogels in de bomen geluidloos liefdesliedjes zongen en de sterren zich vermenigvuldigen aan de donkere hemel.

'Waarom is je gezicht zo rood, Rose?' vroeg Alain, naar het meisje opkijkend. 'Word je ziek?'

Rose, dacht de jongen glimlachend bij het horen van Alains woorden. De mooiste naam die hij ooit had gehoord.

In de kille avondlucht stootte Rose snel wolkjes adem uit, terwijl ze de jongen met grote ogen aanstaarde. Hij beseftte dat zij ook moeite had met ademhalen.

De jongen wist niet wat hij tegen haar moest zeggen, dus bukte hij zodat hij op ooghoogte met Alain kwam. 'Je vriendin heeft gelijk, monsieur,' zei hij, zich ervan bewust dat zijn stem trilde en zijn handen klam waren van het zweet. 'In de Verenigde Staten zijn de mensen vrij. Op een dag ga ik er ook naartoe.'

Hij keek weer op naar Rose. Ze verdronken bijna in elkaars blik en spraken duizend woorden zonder iets te zeggen. De jongen had nooit eerder de toekomst gezien. Hij wist niet eens dat dat mogelijk was. Maar de toekomst stond in Rose's ogen. Hij zag alles, een heel leven werd erin ontvouwd. Hij vroeg zich af of zij dit ook zag. Maar toen onderbrak Alain hun stille gesprek. 'Ze is mijn vriendin niet,' zei hij, terwijl hij stampvoette en zijn armen voor zijn

smalle borst over elkaar sloeg. ‘Ze is mijn zus!’

Rose begon te lachen. Het was het mooiste geluid dat de jongen ooit had gehoord, dus hij begon ook te lachen. Opeens wist hij dat hij deel wilde uitmaken van wat zij deed en haar wilde volgen waar ze ook ging.

Ze spraken met elkaar, terwijl het laatste restje licht uit de hemel vervloog. De tijd die verstreek leek zowel een fractie van een seconde als een eeuwigheid te duren. Ze waren zich er allebei van bewust dat ze na het ingaan van de avondklok nog buiten waren. Maar op dat moment konden ze dat niets schelen. De jongen hervond zijn stem en vertelde Rose over zijn familie, zijn angst voor naderend onheil en zijn droom om al zijn dierbaren te redden en mee te nemen naar dat land van vrijheid, hier ver vandaan. Rose vertelde hem dat haar ouders, in tegenstelling tot haar, geen acht op de waarschuwingen sloegen. Ze zei dat ze niet voor haar eigen leven vreesde, maar wel voor dat van haar broers en zussen, haar oma en haar ouders. Ze wist niet hoe ze hen ervan moest overtuigen dat het duister oprukte, want zij hadden hun blik naar het licht gericht. Hoewel het licht nu afnam, zo vertelde ze, hadden ze zo lang recht in de zon gekeken dat ze blind waren geworden.

‘Ik vrees voor de toekomst,’ zei Rose. ‘Ik ben bang voor wat komen gaat.’

‘We mogen de hoop niet verliezen,’ zei de jongen.

‘Maar hoe moeten we nu hoop houden als we zo in het nauw worden gedreven?’ vroeg ze.

Hij moest haar het antwoord schuldig blijven, al had hij zichzelf deze vraag ook keer op keer ook gesteld. Daarom zei hij het enige waar hij wel zeker van was. ‘Ik zal ervoor zorgen dat jou niets overkomt,’ beloofde hij plechtig.

‘Maar je kent me helemaal niet,’ zei ze, zachtjes en lief.

‘Dat is waar,’ zei de jongen. ‘Maar toch zal ik je beschermen.’

Hij wist niet waarom hij zo’n sterke drang had om haar te redden. Maar toch voelde hij dat tot in elke vezel van zijn lichaam. In de verte klonk opnieuw geschreeuw en het gerommel van een *Panzer*, een Duitse tank die ergens vlak bij het park moest rijden. In een oogwenk drong de werkelijkheid weer tot de jongen door en beseftte hij waar en wat ze waren. Joden in Parijs. In de avondschemering. Alain leek het zich ook te realiseren.

‘We moeten gaan,’ zei hij, terwijl hij zijn zus met zich meetrok. ‘Het wordt donker. Maman en papa zullen kwaad zijn!’

Rose knipperde een paar keer met haar ogen. ‘We moeten weer verder,’ zei ze met vlakke stem en een angstige blik. ‘Het spijt me.’

Rose en Alain liepen in rap tempo naar de westkant van het park. De moed zonk de jongen in de schoenen. Hij wist dat hij haar nooit meer zou terugzien als ze nu wegliep. Hoe zou hij haar kunnen overhalen om te blijven?

‘Morgen ben ik jarig, hoor!’ riep hij hen in een opwelling na. ‘Dan word ik zestien!’ Zodra hij het eruit had geflapt, geneerde hij zich. Wat zou Rose dat nu kunnen schelen? Wat deed dat er toe?

Maar Rose draaide zich om en toen ze glimlachte, leek het alsof de zon in de duisternis ging schijnen. ‘Op eerste kerstdag?’ vroeg ze.

‘Ja.’ Hij durfde niets meer te zeggen uit angst om haar af te schrikken.

Ze stond stil en keek hem even aan. ‘Dan spreken we morgen weer hier bij het standbeeld af,’ zei ze. ‘Om het te vieren.’

Toen verdween ze zo snel uit het zicht dat de jongen met zijn ogen knipperde en zich afvroeg of hij dit allemaal had gedroomd en ze misschien slechts een luchtspiegeling in zijn zelfbedachte sneeuwbol was geweest.

Hij keek omhoog en proefde de sneeuwvlokken op zijn tong. Ze smaakten zuiver en rein. Ze tintelden even waarna ze als bij toverslag verdwenen. Misschien was het wel toverrij, zo dacht de jongen. Morgen was het kerst en christenen geloofden in het wonder van Kerstmis. Waarom hij dan niet? Zoveel verschilden christenen en joden immers niet van elkaar. Wonderen waren toch prachtige momenten op aarde waarvoor geen verklaring was?

*

Pas de volgende ochtend realiseerde de jongen zich dat hij en Rose, die mooie Rose, niet hadden afgesproken hoe laat ze elkaar weer in het park zouden ontmoeten.

‘Vanavond zal ik ter ere van je verjaardag iets lekkers klaarmaken, jongen,’ zei zijn moeder toen hij vlak na zonsopkomst de keuken binnenkwam.

‘Het spijt me, maar ik kan er niet bij zijn,’ zei hij, terwijl hij op zijn horloge keek en zich afvroeg of Rose al op hem stond te wachten.

Zijn moeder keek hem aan. ‘Waarom niet?’

Hij overwoog wat hij moest antwoorden. Hij zou een smoes kunnen verzinnen om te voorkomen dat ze nieuwsgierige vragen ging stellen of hij kon haar de waarheid vertellen. Hij koos voor het laatste. ‘Tja, maman, ik ben verliefd,’ zei hij zelfverzekerd.

Ze trok een wenkbrauw op. Uit de manier waarop haar linkermondhoek trilde, leidde hij af dat ze een glimlach

probeerde te onderdrukken. ‘Echt waar?’ vroeg ze.

Hij knikte en zei: ‘Ze heet Rose. Op een dag ga ik met haar trouwen.’ Hij stond versteld van zijn eigen woorden, want hij had nog nooit over het huwelijk nagedacht. Daar was hij nog te jong voor. Bovendien leerde je in oorlogstijd wel om niet te ver vooruit te kijken. Tegelijkertijd waren het misschien wel de waarste woorden die hij ooit had gezegd. Hij had altijd moeten lachen om mensen die zeiden: ‘Als het zover is, weet je het gewoon.’ Nu begreep hij wat ze bedoelden.

‘Dat is mooi,’ zei zijn moeder lichtelijk geamuseerd. ‘Maar er is wel een avondklok, jongen. De nazi’s kan het niets schelen dat je verliefd bent. Zullen we afspreken dat we eten als het donker is?’

De jongen aarzelde, maar moest hiermee wel instemmen, ook al wist hij zeker dat zijn moeder er niets van begreep. Hij zou op tijd thuis zijn. Maar eerst wilde hij Rose zien. Voor zijn vertrek pakte hij zijn dierbaarste bezit: de sneeuwbol van zijn grootvader. Hij stopte hem zijn jaszak, zodat zijn moeder het niet zou zien, en gaf zijn moeder en jongere zusje in het voorbijgaan nog snel een kus op de wang.

Toen hij in het park arriveerde, was het perkje rond het standbeeld leeg. De moed zonk hem in de schoenen. Stel dat Rose niet zou komen? Stel dat ze hier al was geweest en had gedacht dat hij het had laten afweten? De jongen kon zichzelf wel voor zijn kop slaan, omdat ze geen tijd hadden afgesproken. Wat stom! Als ze niet zou komen, zou hij haar nooit kunnen terugvinden.

Hij besloot net zolang te wachten als nodig was. Hij ging op een houten bankje zitten en deed zijn ogen dicht. De sneeuwbol in zijn jaszak leek warmte af te geven. Hij

voelde hem in zijn zij drukken. Zijn ouders zouden woedend zijn als ze erachter zouden komen dat hij het had weggegeven. Het was een antiek stuk dat zijn grootvader rond 1885 zelf als kind had gekregen. Maar de jongen wist zeker dat zijn grootvader het juist geweldig zou hebben gevonden dat de sneeuwbol nu een liefdesgeschenk zou worden.

In de verte klonk klokgelui, wat de jongen er weer aan deed denken dat het Kerstmis was. Ergens in de buurt klonk de lieflijke melodie van *Douce nuit*. Hoewel hij geen christen was, zong hij het lied zachtjes mee. Toen hij bij de regel '*c'est l'amour infini*' kwam, moest hij weer aan Rose denken. Dit is eeuwige liefde, luidde de regel van het lied. Hij wist dat het verwees naar Gods liefde voor de mens. Maar de jongen meende dat als de mens naar Gods beeld was geschapen, echte bofkonten eeuwige liefde ook op aarde moesten kunnen vinden. Zachtjes zong hij de regel nog een keer en toen hij zijn ogen opendeed, stond Rose lachend voor hem. Het leek wel een teken van God. Hij sprong overeind en voelde dat hij moest blozen.

'Je hebt een mooie stem,' zei ze met een geamuseerde blik. Hij wist dat zij ook bloosde.

'Het was niet de bedoeling dat je dit hoorde,' zei hij, terwijl hij in het zand schopte. Hij geneerde zich en ging weer ging zitten.

'Ik ben er juist blij om.' Ze ging ook op het bankje zitten. Hij voelde zijn lichaamstemperatuur meteen stijgen nu ze daar zo naast elkaar zaten. 'Gefeliciteerd met je verjaardag,' zei ze zachtjes.

'Rose, ik heb een cadeautje voor je meegenomen,' flapte hij eruit.

Ze keek hem aan. 'Maar jij bent toch jarig?'

'Dat weet ik. Maar ik wil dat je dit krijgt,' zei hij, waar-

na hij de sneeuwbol uit zijn jaszak haalde en aan haar gaf. Hij zag dat haar grijze ogen groot werden. Ze pakte hem aan en bekeek de wereld in de bol.

‘Het is een kerstboom,’ zei ze enigszins verward, en ze keek naar hem op. Midden in de sneeuwbol stond inderdaad een dennenboom vol kerstballen in allerlei kleuren.

‘Ja,’ zei de jongen. ‘Maar je hoeft geen kerst te vieren om te kunnen waarderen waar de boom voor staat.’

Ze keek hem vragend aan en vestigde haar blik toen weer op de sneeuwbol. Ze hield hem op zijn kop en keerde hem om. Ze keken samen hoe de sneeuw neerdwarrelde in de wereld in haar handpalm. ‘Wat symboliseert de boom dan?’ vroeg ze ten slotte.

‘De kracht van het leven,’ zei hij, zich herinnerend wat zijn grootvader tegen hem had gezegd toen hij de sneeuwbol vorig jaar had gekregen. ‘Zelfs op de koudste dagen en tijdens de langste winters blijft de dennenboom groen, omdat hij weet dat er ook weer warmere dagen zullen komen. Hij geeft de hoop nooit op.’

Het meisje staaarde naar de sneeuwbol met een voorzichtig glimlachje op haar gezicht. ‘Gisteravond zei je dat je bang bent voor de toekomst,’ vervolgde de jongen. Rose keek naar hem op en staaarde hem met grote ogen aan. ‘Ik wil dat je nooit vergeet dat er ook weer betere tijden zullen komen. Je mag het niet opgeven.’

Er verschenen tranen in Rose’s ogen. ‘Wat zeg je dat mooi,’ zei ze. ‘Maar wil je de sneeuwbol niet houden? Hij is je vast erg dierbaar.’

De jongen schudde zijn hoofd. ‘Ik heb hem niet meer nodig. Als het sneeuwt, word ik eraan herinnerd. Ik wil dat jij hem krijgt.’

‘Maar waarom?’ fluisterde Rose.

De jongen dacht even na. ‘Omdat hoop het enige is wat ons rest,’ antwoordde hij uiteindelijk. ‘Dat mag je niet vergeten, hoe koud het in de winter ook zal zijn.’

Rose staarde de jongen een hele tijd aan en hij was bang dat ze hem maar vreemd vond. Het was ook raar dat een joodse jongen een joods meisje een kerstcadeau gaf. Maar toen knipperde ze met haar ogen, waardoor haar lange wimpers over haar wangen streken, en voordat de jongen beseftte wat er gebeurde, drukte ze haar lippen op de zijne. Zijn hele lichaam stond in vuur en vlam toen ze weer terugweek.

‘Dat was niet netjes van me,’ zei ze met een knalrood gezicht. ‘Het spijt me vreselijk. Ik weet niet wat me bezielde.’

‘Je hebt me gekust,’ zei de jongen verwonderd.

‘Ja,’ zei het meisje, haar blik op haar schoot gericht. ‘Dat was dom. Dat had ik misschien beter niet...’

Maar ze kon haar zin niet afmaken, omdat de jongen naar haar toe boog en haar op zijn beurt kustte. Deze keer week geen van beiden terug. Haar lippen waren koel door de snijdende winterkou, maar ze waren zacht en perfect zoals ze tegen de zijne drukten. Na een tijdje streekte de jongen Rose’s mooie, bruine krullen zachtjes. Zij raakte zijn wang aan. Zonder iets te zeggen maakten ze zich weer los, maar ze bleven elkaar nog een hele tijd aankijken. Uiteindelijk schoven ze iets van elkaar af. Hoewel ze nog pal naast hem zat, miste de jongen haar nu al.

‘Ik heb nog nooit iemand gezoend,’ zei Rose.

‘Ik ook niet,’ mompelde de jongen.

Ze starden elkaar aan, zich ervan bewust dat er iets bijzonders gebeurde, al konden ze het niet precies duiden.

‘Ik moet gaan,’ zei Rose, waarna ze snel opstond en ze-

nuwachtig over haar jas streek. ‘Mijn moeder denkt dat ik naar de slager ben gegaan. Als ik nog langer wegblijf, zal ze zich zorgen gaan maken.’ De jongen ging ook staan. ‘Ik begrijp het.’

‘Bedankt voor de sneeuwbol,’ zei Rose zachtjes. ‘Ik zal hem koesteren, zolang ik leef.’ De jongen knikte, wilde nog iets diepzinnigs en gedenkwaardigs zeggen, maar hij wist alleen maar uit te brengen: ‘Graag gedaan.’

Vervolgens draaide ze zich om en liep ze weg. De jongen keek haar na en voelde zich machteloos, nu ze wegliep uit zijn leven en hem alweer ontglipte.

Maar na een paar passen draaide ze zich weer om. ‘Zullen we hier morgen op hetzelfde tijdstip weer afspreken?’

‘Ja,’ zei de jongen gretig, terwijl zijn hart meteen weer overliep van vreugde. ‘Ik zal er zijn.’ Zijn hart bonsde in zijn keel toen hij haar zag weglopen. Haar bruine krullen vielen als een waterval over haar smalle schouders. Op dat moment bestond alleen zij voor hem. Er was geen oorlog. Geen vervolging. Geen gevaar. Alleen maar Rose.

Vlak voordat ze het perk verliet, draaide ze zich nog een keer om. ‘Nog een fijne verjaardag,’ zei ze. ‘Ik zal deze dag nooit vergeten.’ De jongen keek haar na en zag hoe ze opging tussen de mensen die in hun mooiste kleding over de Rue Guynemer liepen.

‘Ik zal het ook nooit vergeten,’ zei hij toen ze allang was verdwenen. Hij verliet het park met een lege jaszak maar een vol hart, net toen het weer begon te sneeuwen.

*

Hoewel er slechts anderhalf jaar verstreek totdat de met de

nazi's samenspannende, Franse politie hem kwam halen, leek die periode een heel leven te hebben geduurd.

Maar de wereld was in oorlog en de jongen was verliefd. Door het gewicht van verlies was zijn tijdsbesef veranderd.

In het *camp de concentration* waarnaar hij werd afgevoerd, kon hij de dagen en maanden die verstreken maar met moeite bijhouden. Auschwitz. De naam alleen al bezorgde hem koude rillingen. Net als de schoorstenen die vaak donkere rookwolken de hemel in bliezen. De jongen wist wat daar werd verbrand. Het was zo'n misselijkmakende gedachte dat hij ervan moest kokhalzen als de bewakers even niet keken.

Alles wat hij liefhad, was er niet meer. De tijd leek van geen waarde meer, tijdens de lange dagen richtte hij zich op zijn vaste routine. Al voor zonsopgang werd de jongen samen met de anderen in zijn barak door Duitse gevangenen gewekt. Ze stonden op van hun strobedden en gingen aan het werk. Nu eens droegen ze stalen balken, dan weer groeven ze greppels of legden ze wegen aan. De dagen vloeiden in elkaar over. Soep of warm water als lunch en enkel een stuk brood als avondeten. Er was nooit genoeg te eten. De jongen kwijnde weg, maar hij wist dat hij in leven moest zien te blijven. Hij had Rose beloofd dat hij zou terugkomen. En hij hield altijd zijn beloftes aan haar. Altijd.

'Hoe weet je eigenlijk dat ze nog leeft?' vroeg Jules Halpern, de man die in het bed naast het zijne sliep, tijdens een koude decembernacht. Hij was de veertig al gepasseerd en moest leven met de wetenschap dat zijn twee zoons in de gaskamers waren gestorven. Toch koesterde hij nog hoop dat zijn vrouw Sarah nog in leven was. 'Hoe houd jij de moed erin?' De woorden werden gevolgd door een raspende hoest.

De jongen dacht even na. ‘Ik zou het voelen,’ zei hij uiteindelijk. ‘Ik zou het voelen in al mijn botten als ze er niet meer was.’

Jules begon te lachen. Het was een gebroken lach, niet van leedvermaak maar van uitputting. ‘Hoe kun je nu nog iets in je botten voelen als je amper te eten krijgt en de hele dag moet zwoegen? Hoe kun je dan nog iets voelen?’

‘Ik zou het voelen,’ herhaalde de jongen eenvoudigweg. Hij zei er niet bij dat Rose de lijm was die hem elke dag weer bijeenhield. Zonder haar waren zijn botten allang tot stof vergaan. Zelfs als hij zijn ribben kon tellen en zijn heupbenen uitstaken, zelfs als de mensen die hij hier als zijn broeders was gaan zien van de honger omkwamen, zou hij dat geloof niet laten varen.

Vijf dagen later was Jules er niet meer. Hij overleed in zijn slaap, iets waarvoor de jongen die nacht God dankte. In Auschwitz was dat de beste manier om te gaan. Als de bewakers hadden gemerkt dat hij langzamer werkte dan de rest, hadden ze hem misschien doodgeslagen. Dan was hem de waardigheid ontnomen om op zijn eigen manier dood te gaan. De jongen vroeg zich af of de botten van Jules’ vrouw nu ergens op de wereld ook tot stof vergingen omdat ze het heengaan van haar echtgenoot had gevoeld. Maar misschien was zij ook allang overleden.

Op kerstavond dat jaar, slechts enkele weken later, waren veel bewakers afwezig. De bewakers die wel waren gebleven, leken in een goede bui te zijn. Een van hen gaf hen zelfs wat extra brood en boter – een groot geschenk. De jongen vertelde niemand dat hij de volgende dag jarig zou zijn, dat hij achttien jaar zou zijn als hij wakker werd. Waarom zou hij? In het kamp deden verjaardagen er niet toe. Tijd bestond niet. De realiteit bestond slechts uit leven en dood.

Hij gaf zijn extra brood en de boter aan Max Ducellier, de jongen die Jules' plek had ingenomen. Max was nog maar twaalf jaar oud, maar hij had zijn hele jeugd op een boerderij in Noord-Frankrijk gewerkt, waardoor hij brede schouders had en er veel ouder uitzag. Hij had geen familie meer en huilde zichzelf elke avond in slaap. 'Alsjeblieft,' zei de jongen tegen Max die opgerold als een balletje in zijn bed lag. 'Onthoud goed dat we in leven moeten blijven, want op een dag zal dit voorbij zijn.'

De jongen had aangevoeld dat Max het aan het opgeven was, maar hij had zich voorgenomen dat niemand nog zou sterven omdat hij de hoop had verloren. Niet zolang hij daar iets aan kon doen. 'Waar moeten we naartoe als dit voorbij is?' vroeg Max, terwijl hij neerhurkte en op het extra brood en de boter aanviel. 'Alles is weg.'

'Naar Amerika,' zei de jongen zachtjes. Toen vertelde hij Max het verhaal van het meisje in zijn sneeuwbol op kerstavond, het meisje met de rode wangen en de leigrijze ogen die hij de eeuwigheid had beloofd. 'Op een dag zal ik haar terugvinden,' besloot de jongen.

'Wat een mooi verhaal,' mompelde Max, terwijl zijn ogen van vermoeidheid bijna dichtvielen en buiten de maan tot hoog aan de fluweelzwarte hemel was geklommen.

De jongen wachtte totdat hij Max in zijn slaap regelmatig hoorde ademen. Toen stond hij zachtjes op en sloop door de barak. Hij deed de deur open, wachtte even en liep toen de sneeuw in.

Hij wist dat hij hierom kon worden doodgeschoten. Op een andere avond was dat misschien ook wel gebeurd. Maar het was kerstavond. De bewakers maakten plezier en genoten van een borrel en van de vrouwen die uit een na-

bijgelegen stadje waren gekomen. Hij hoorde hen in de verte praten en lachen. Het was het geluid van veiligheid. Bovendien wist de jongen zeker dat hij die avond niet zou sterven, niet op de datum waarop hij Rose had ontmoet.

De sneeuw dwarrelde neer, net als op die kerstavond twee jaar eerder in Parijs. De jongen bleef een tijdje staan op het lege terrein en ging toen in de sneeuw zitten. Zijn kleren werden meteen kletsnat, maar hij merkte het amper. Hij ging op zijn rug liggen en staaarde naar de hemel.

Op dat moment was hij niet langer in Auschwitz. Niet langer vel over been. Niet langer een gevangene. Als hij omhoogkeek, verdween de wereld om hem heen en zag hij alleen nog het hemelgewelf. Dit zou elke hemel kunnen zijn.

Hij had de sneeuwbol nog. Hij was hier. Hij was overal. Zolang het maar ging schemeren aan het eind van de dag en de sneeuw bleef neerdwarrelen uit de eindeloze hemel, was er hoop voor hem en Rose. Dat moesten ze blijven geloven. ‘Telkens als je na het invallen van de duisternis omhoogkijkt,’ had hij tegen Rose gezegd op de avond dat ze elkaar voor het laatst hadden gezien, ‘bedenk dan dat ik me ergens onder diezelfde sterrenhemel bevind.’

‘Maar stel dat we elkaar na de oorlog niet kunnen terugvinden?’ had Rose gevraagd, terwijl haar prachtige, grijze ogen zich met tranen hadden gevuld. ‘Stel dat we aan de sterren niet genoeg hebben?’

‘Ik zal je terugvinden,’ had de jongen beloofd. Hij raakte haar wang aan en streelde haar verdriet weg. ‘Ik zal niet rusten voordat me dat is gelukt.’

Nu keek hij omhoog en vroeg hij zich af of Rose ook aan hem dacht. Hij vroeg zich af waar ze was en of de sterren in haar sneeuwbol deze avond twinkelden.

‘Zolang er sterren aan de hemel staan,’ fluisterde hij, hopen dat zijn woorden haar op de een of andere manier zouden bereiken, ‘zal ik van je houden.’

Terwijl hij dit zei, vielen er sneeuwvlokjes op zijn tong. Even puur en rein als toen hij ze in de Jardin du Luxembourg had geproefd, vlak voordat zijn leven voor goed zou veranderen. Ze waren even perfect en puur als Rose’s eerste kus.

De jongen deed zijn ogen dicht en proefde hoop. De sneeuwvlokjes waren stuk voor stuk mirakeltjes die bewezen dat de sneeuwbol echt bestond, dat er buiten deze plek nog een hele wereld lag te wachten.

‘Ik zal je terugvinden,’ fluisterde hij naar de hemel. Hij sloot zijn ogen op het moment dat ergens een klok twaalf uur begon te slaan. Een nieuw levensjaar begon. In de sneeuwbol bleven de sneeuwvlokken stilletjes neerdwarren.